

ZVONČEK

Čist s podobami za mladino

Čelo 35

November 1933

Štev. 3

»Zvonček« svojemu ustanovitelju

Malo je mož med nami, ki bi uživali toliko ugled in splošno spoštovanje med narodom, kakor ga uživa brat Engelbert L. Gangl, prvi namestnik staroste Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije, in to ne samo v našem jugoslovanskem narodu nego vobče med Slovani, zakaj on zavzema tudi odlično mesto v Zvezi »Slovansko Sokolstvo«, kjer vrši posle prvega podstaroste. Ta najvišja sokolska organizacija ima svoj sedež v Pragi in združuje v sebi vse slovanske sokolske združbe ter je predstaviteljica vsega Sokolstva sploh.

Dne 12. novembra t. l. je br. Gangl dočkal 60 letnico svojega rojstva, in ob tej priliki so se ga spominjali križem slovanskih zemljá ter mu izkazali splošno zaupanje in globoko spoštovanje, pa ne samo Sokoli, ampak tudi drugi stanovi in oblasti. Tudi »Zvonček« se s hvaležnostjo in radostjo spominja svojega ustanovitelja in dolgoletnega skrbnega urednika.

Ni nobena zasluga, ako kdo učaka šestdeset let svojega življenja, toda velike zasluge, ki si jih je br. Gangl stekel v svojem življenju, njegovo požrtvovalno in nesebično delo, ki je bilo od prvega dneva, ko je stopil v javnost, pa do danes posvečeno domovini, mladini, vzgojstvu, kulturi, socialnemu napredku in Sokolstvu, so bile povod za slovesno proslavitev njegovega jubileja. O njem lahko rečemo s pesnikom:

Kar sil Ti dalo je nebo,
posvetil Ti si vse mladini,
posvetil vse si domovini.

Že kot mladenič učiteljskišnik je priobčeval svoje pesmi v »Ljubljanskem Zvonu«, in nato je v nepretrgani vrsti sledilo njegovo literarno delo. Posebno pa je posvetil svoje pero mladini, ki ji je iz ljubezni do nje napisal nebroj pesmi in pripovedk. In »Zvonček!« Ta se je rodil l. 1899, prav iz Ganglove ljubezni do mladine. Uvidel je kot učitelj, da naša mladina nima primerne lista, zato ga je ustanovil on, če tudi takrat prilike niso bile najugodnejše. Z veseljem in vnemo ter z nezlomljivo voljo — kakor vselej in povsod — se je oprijel dela pri »Zvončku« in pisal zanj ter ga urejeval skoro 30 let. Enako sta po njegovi zamisli nastala tudi lista »Domače ognjišče« in »Naša bodočnost«, prvi za starše, drugi za šoli odraslo mladino.

Malo jih je med vami, ki bi ne poznali tudi Ganglovih drobnih knjižic, ki jih je napisal in izdal za mladino. Vse to njegovo obširno mladinsko literarno delo je pričela letos lepo ilustrirano in opremljeno izdajati Učiteljska tiskarna pod naslovom »Moja pot«. — Br. Gangl je ustvaril v mladinski literaturi resnično nova pota, ki so ji dala svojstven izraz in so bila vodilna in merodajna za vso našo mladinsko literaturo z »Zvončkom« na čelu.

Toda brat Gangl se ni udejstvoval samo kot mladinski pisatelj, mnogo je napisal tudi povesti in iger za odrasle, saj so znana njegova leposlovna dela: Veliki trgovec, Trije rodovi, Beli rojaki in druga ter drame Sin, Trpini, Dolina solz, Katka Poljakova, Sad greha, Sfin-ga itd. Koliko njegovih del strokovne, kritične, pripovedne in pesniške vsebine pa je razstresenih po raznih znanstvenih, strokovnih in leposlovnih listih. Saj je težko najti jugoslovenski list, ki bi ne imel Ganglovega spisa. Že samo Ganglovo literarno delovanje zasluži, da se ga spominjamo kot velikega in za narod zaslužnega moža, ki je posvetil svoje moči mladini in domovini. V vseh svojih spisih pa se s posebno ljubeznijo oklepa svoje ožje domovine Bele kra-jine in Metlike, kjer je bil rojen.

Z njegovim slovstvenim delom pa še davno ni izčrpano njegovo udejstvo-vanje. Kot šolnik se je z vso vnemo, njemu lastno krepko voljo, vestnostjo in ljubeznijo posvetil organizaciji šol-stva in učiteljstva. Vse važnejše učiteljske gospodarske ustanove so plod nje-gove zamisli in njegovega neumornega dela. Učiteljska tiskarna, Učiteljska knjigarna, Učiteljska hranilnica in po-sojilnica, Tvorница šolskih zvezkov in druge so močna gospodarska podjetja, ki so dala učiteljstvu trden temelj za lastno moč in napredek. Poleg tega je nad 20 let urejeval »Učiteljskega tova-riša«, kjer se je bojeval za blagor in napredek slovenskega učiteljstva. Pa tudi med učiteljstvom v bivši Srbiji in na Češkem je Ganglovo ime dobro zna-no in spoštovano. Razumljivo je, da ga šteje učiteljstvo med svoje najbolj za-služne može in mu izkazuje globoko spoštovanje. Zato pa je bil za časa sve-tovne vojne od avstrijskih oblasti pre-ganjan kot učiteljski revolucionar in veliki Slovan.

Prva Ganglova služba je bila v Budanjah, v majhni vasi pri Vipavi. Takoj drugo leto je bil premeščen v Ljubljano, kjer se je že udejstvoval v učiteljski organizaciji. Ko je dovršil študije na višji pedagoški šoli, je bil l. 1903. imenovan na pripravljalni raz-

red idrijske realke. Tu je služil do sve-tovne vojne, nakar je moral k voja-kom. Če tudi je bil kmalu invalid, ga vojaške oblasti dolgo niso pustile do-mov. Po vrnitvi pa so ga poslali služiti v Trst. Nerač je zapustil Idrijo, kjer si je ustanovil svoj dom in kjer so mu potekla najlepša leta. Tu je bil nekaj časa tudi deželni poslanec. Po končani vojni l. 1918. se je preselil v Ljubljano in je bil leto pozneje imenovan za vi-šjega šolskega nadzornika. S tem je dobil najlepše zadoščenje za svoje za-služno delo in za pregnanstvo. Na tem odgovornem mestu je delal za napredek šolstva, ki se je pod njegovim vod-stvom razvilo, kakor še nikdar prej, do svoje upokojitve l. 1927.

Ob 60 letnem jubileju je praznoval br. Gangl še dvoje obletnic, ki sta za njegovo življensko pot posebno važni in pomembni. Preteklo je namreč 30 let, odkar se udejstvuje v Sokolstvu, in 10 let, odkar stoji na čelu jugosloven-skega Sokolstva.

Ko je prišel brat Gangl na svoje novo službovanje v Idrijo, se je začel zanimati tudi za Sokolstvo. Vsestran-sko in temeljito se je bavil z nauki nesmrtnega Tyrša, ustanovitelja Sokol-stva. Poglobil se je v bistvo sokolske ideje, ki jo je vzljubil, kakor jo more pojmovati človek, ki je dovzeten za vse dobro in blago ter je prežet domo-vinske ljubezni in vnet zagovornik slo-vanske vzajemnosti. In tak je bil brat Gangl in je še danes, zato ga smatra-mo za najboljšega poznavalca in tol-mača sokolske misli. Zdaj je zastavil tudi svoje veščo pero in svoj veliki govorniški dar za Sokolstvo. Njegovo življenje je potekalo odslej v sokol-skih krogih, kjer je dejansko izpolnje-val vse sokolske dolžnosti in se do-sledno ravnal po sokolskih naukih in načelih, zato si je med članstvom kaj hitro pridobil bratsko zaupanje in spo-štovanje. Brat med brati je vselej in povsod pomagal, kjer je mogel, bodril in navduševal bedne rudarje za vzviše-na sokolska načela in ni zamudil prilike, da ne bi dvignil svoje besede v čast in obrambo Sokolstva. Znameniti so bili

ENGELBERTU GANGLU

PESNIKU IN PISATELJU, USTANOVITELJU IN
DOLGOLETNEMU UREDNIKU NAŠEGA ZVON-
ČKA, ODLIČNEMU VZGOJITELJU SOKOLSKE-
MU VODITELJU OB JUBILEJU ŽIVLJENJA IN NE-
UMORNEGA DELA KLIČE HVALEŽNA MLADINA

SLAVA

njegovi govori, ki jih je imel ob raznih prilikah kot župni starosta, za katerega je bil izvoljen takoj ob ustanovitvi Idrijske sokolske župe, leto kasneje pa tudi za društvenega starosta. Njegova ognjevitá beseda, ki je navdušila narod, in njegov možati nastop sta mu pridobila med ljudstvom spoštovanje in zaupanje, a na višjih mestih in pri rudniški upravi, kjer je gospodovalo naduto nemško uradništvo, pa srdite nasprotnike. Toda to br. Gangla ni motilo, odločno je stopal po trdno začrtani poti in zmagal je, kakor kaže njegovo današnje z uspehom blagoslovljeno delo.

V ta čas spadajo tudi njegovi prvi sokolski spisi, ki jih je objavljal v takratnih sokolskih listih in v dnevnem časopisju ter si je tako tudi v širši sokolski javnosti pridobil priznanje in zaupanje.

Ko se je po končani vojni in po ustanovitvi samostojne jugoslovenske države poln vere v bodočnost vrnil v Ljubljano, se je pojavil takoj v krogu onih Sokolov, ki so si naredili nalogo, da zopet vzpostavijo sokolsko organizacijo, ki jo je svetovna vojna razmajala. Prezvel je mesto predsednika izobraževalnega in časníarskega odseka v takratni Slovenski Sokolski Zvezi ter je urejeval prvih pet mesecev slovensko sokolsko glasilo »Sokol«, ki mu je dal trdno podlago in pravo smer. Zdaj se je pričelo delo za uedinjenje vsega jugoslovenskega Sokolstva, kjer je imel br. Gangl zopet obilo posla in odločno besedo. Na prvem sokolskem saboru v Novem Sadu l. 1919. je imel več referatov in je sodeloval v večih odsekih. Izvoljen je bil tudi v savezno starešinstvo. Dve leti pozneje, po smrti nepozabnega staroste dr. Oražna, je bil izvoljen za saveznega podstarosta, l. 1924. pa ga je Sokolstvo postavilo na najvišje in najbolj zaupno mesto, ko ga je izvolilo za saveznega starosta. Preudarno in odločno je vodil jugoslovensko Sokolstvo v najtežavnejših časih. Strogo se držeč sokolskih načel in najbolj strog napram samemu sebi v izpolnjevanju sokolskih dolžnosti, je varno in oprezno krmaril sokolsko organizacijo do vedno večjega razvoja in napredka.

Kakor se je uveljavljalo jugoslovensko Sokolstvo doma, tako je rastel njegov ugled tudi v tujini po nemali zaslugi br. Gangla. Českoslovaško, Poljsko in Rusko Sokolstvo, izven mej Rusije, dalje Lužičko Sokolstvo, ki ga je sedaj nemška nestrpnost uničila, in jugoslovensko Sokolstvo so stvorili in se združili v zvezo Slovansko Sokolstvo, pri čemer je odločilno sodeloval tudi br. Gangl. Tako so spoznali njegovo idealno stremljenje in delo za Slovanstvo tudi drugi slovanski narodi, ki ga visoko čislajo. Zlasti ga cenijo češki Sokoli, ki so že več njegovih sokolskih spisov prevedli v češčino in jih priobčili v svojih listih. Isto pričajo tudi visoka češka odlikovanja, ki mu jih je naklonil predsednik českoslovaške republike dr. Masaryk.

Leta 1929. je postala naša sokolska organizacija edino od države priznано telesnovzgojno udruženje pod pokroviteljstvom Nj. Vis. prestolonaslednika Petra, br. Ganglu pa je bilo zopet poverjeno vodilno mesto kot namestniku prestolonaslednika. Njegovo vodstvo nam jamči, da bo ostalo naše Sokolstvo na pravi poti in se zvesto ravnalo po veliki Tyrševi ideji, ki jo je pred 70. leti zasnoval ustanovitelj Sokolstva.

Težko je oceniti Ganglove zasluge za Sokolstvo, ko je izvršil in še vrši toliko podrobnega in tihega dela, o katerem lahko govore le oni, ki so v tesnih stikih z njim. Do skrajnosti vesten in neumoren je naš sokolski voditelj. V Sokolstvu ni lista, ki bi ne vseboval Ganglovih pesmi ali idejnih člankov. Znale so njegove drobne knjižice, ki v njih razlaga in tolmači članstvu in sokolski mladini veličino in važnost sokolske misli, kjer temeljito in navdušeno govori o sokolskih načelih in tako od leta do leta množi in širi sokolsko idejno literaturo, iz katere črpa članstvo sokolske nauke, ki so zapisani v tipičnem Ganglovem slogu in z njegovo blagodonečo besedo. Tudi oba mladinska lista »Sokolič« in »Naša Radost« sta zrastla z njegovo voljo in z njegovim sodelovanjem.

Vir vsemu njegovemu idealnemu udejstvovanju so njegove osebne vrline, ki jih združuje v sebi kakor malo-kdo. Njegov čisti značaj, njegovo do skrajnosti za vse dobro občutljivo srce, plemenitost duše, blagost srca, globokost ljubezni do domovine in ožje rodne zemlje, vse te dobrine mu dajejo neizčrpne zaklade, iz katerih zajema moč za svoja velika in ustvarjajoča dela. Pri svojem visokem položaju pa je br. Gangl skromen in ne pozna one na-

dotosti in visokosti, ki se radi pogosto pojavljata pri osebah, ki dosežejo odličnejša mesta.

Morda bomo njegovo plemenito mišljenje in stremljenje najboljše očrtali z njegovimi lastnimi besedami:

»Hočem, da to, kar je lepega, dobrega in plemenitega v meni, postane last vseh, in da se iz duš vseh izlije veletok vrlin za slavo in čast, v moč in poveljčanje naše skupne matere domovine.«

I. B.

Ilka Vaštetova

Začarani polžek (Pravljica)

(Konec)

Na drugi strani zemlje pa je Ajina mamica iskala svojo hčerko in jo kala za njo.

Hajka se je bala, da ji mamica ne umre od žalosti. Zato je prosila:

»Ne jokaj, ljuba mamica! Dovolj, da grem in poiščem sestrico!«

A mamica se je bala, da ne izgubi še nje, zato je ni hotela pustiti od doma. Hajka pa ni nehala prositi, dokler ji mamica ni dovolila, da se je odpravila po svetu.

Šla je daleč, daleč, čez hribe in doline in povsod je povpraševala po sestrici.

Prišla je pod visoko goro. Tam je živel star samotar Vsevid. Njega je Hajka vprašala, kje bi našla sestrico.

Vsevid je vzel s police zemeljsko oblo, prijel v roke čudno orodje, nekaj vrtel in meril in delal na papir učene čačke, ki jih Hajka ni razumela. Naposled je dejal:

»Tvoja sestra je zdrčala skozi zemeljsko luknjo, ki jo je napravila čarovnica Čirečarebaba, da bi pomagala kralju Slinodvorskemu. Kralj Slinodvorski je hotel namreč tebe

in tvojo sestrico ujeti, ker sta mu ukradli njegov začarani grad — polževo hišico. Nu, prehitela ga je Čirečarebaba. In zdaj ne prideš do svoje sestrice, ako te ne ponese k njej ptič Srebrokril, ki ga ima čarovnica priklenjenega vrh te gore. Ključ, s katerim odkleneš ptiča, skriva Čirečarebaba v svoji skalni duplini. A pazi, da te čarovnica ne dobi v pest, sicer te speče in požre! Tu se okrepčaj za dolgo pot!«

Stari samotar je prinesel iz koče kos kruha, kos suhega mesa in skodelico mleka. A komaj se je yrnil v kočico in je Hajka nesla k ustom kos kruha, že je priskakljala do nje lepa srnica in jo milo pogledala.

Hajka ji je razlomila kruh na koščke in srnica je vse s slastjo pojedla. Nato se je vlegla deklici k nogam.

Zdajci je prijela Hajka za kos mesa. Ni še ugriznila, ko je skočil izza koče velik volk, se ustavil pred deklico, lačno gledal na meso in mahal z repom. Hajka mu je vrgla meso. Volk ga je pogoltnil in se zleknil k njenim nogam.